

Životno djelo jednog od najutjecajnijih hrvatskih pedagoga 20. stoljeća

Prof. dr. sc. Josip Markovac, prof. dr. sc. Valentin Puževski: Ante Vukasović – životno djelo i bibliografija: uz 80. obljetnicu života i 60. obljetnicu plodna pedagoškoga djelovanja, Odsjek za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i dr. nakladnici, 2009., 259 str.

Nakon knjige *Životopis i bibliografija Ante Vukasovića* (1999.), objavljene uz 70. obljetnicu života i 50. obljetnicu pedagoškoga djelovanja, deset godina poslije (2009.) objavljena je nova, dopunjena i opsežnija knjiga pod naslovom *Ante Vuka-*

*sović: životno djelo i bibliografija*¹. Autori su ove knjige, kao i prethodne, ugledni hrvatski pedagozi emeritus prof. dr. sc. Josip Markovac i prof. dr. sc. Valentin Puževski. Nova je knjiga nastala uz 80. obljetnicu života i 60. obljetnicu plodna pedagoškog djelovanja prof. dr. sc. Ante Vukasovića. Nakladnici su ove prigodne knjige ili „knjige s razlogom“ Odsjek za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatsko pedagoško društvo, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Hrvatski katolički zbor „Mi“, Društvo hrvatsko-slovačkoga prijateljstva i Hrvatsko žrtvoslovno društvo. Činjenica kako su brojni nakladnici zainteresirani za objavljivanje djela, vjerodostojno govori o njegovu značaju – posvećeno je jednomu od vodećih pedagoga i znanstvenika u području pedagogije u 20. stoljeću² te, prema broju objavljenih bibliografskih jedinica, najplodnijemu hrvatskom pedagoškom autoru³. Recimo i to da su domaći i strani pedagozi/autori u raznim prigodama često pisali o životnome putu i djelu profesora Vukasovića, primjerice primanje Nagrade „Ivan Filipović“, 1971. i 2002. i drugih nagrada, priznanja i odlikovanja te uz pojedine obljetnice⁴. Objavljivane su i bibliografije⁵. Sve su to bili važni i aktualni prilozi za pisanje cjelovitoga djela o dosadašnjem radu i djelu prof. dr. sc. Ante Vukasovića, pa ova knjiga uspješno odgovara na taj izazov.

Autori su sadržaj knjige svrstali u četiri veća i temeljna poglavlja.

Nakon *Proslova* autori pišu *Curriculum vitae* hrvatskoga pedagoga, znanstvenika, kulturnoga djelatnika i publicista. Profesor Ante Vukasović počeo je 1950. godine kao učitelj u Osnovnoj školi Šestanovac u kojoj je predavao hrvatski i ruski jezik te bio ravnatelj škole. Nakon stjecanja diplome na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1956. godine počinje uspješna i uzorna nastavnička i sveučilišna karijera profesora Vukasovića. Radio je u Učiteljskoj školi u Osijeku gdje je 1957. osnovao Pedagoški centar. Na Odsjeku za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu radi od 1. rujna 1960. godine do 30. rujna 1993. godine, dakle 33

-
- 1 Knjiga je predstavljena hrvatskoj pedagoškoj javnosti 20. studenoga 2009. na skupu *Suvremena stremjenja u pedagoškoj teoriji i odgojnoj praksi* koji su organizirali Odsjek za pedagogiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatsko pedagoško društvo u prostoru Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.
  - 2 Vidjeti: M. Matijević: *Značajni pedagozi i najvažnija pedagoška djela u Hrvatskoj tijekom 20. stoljeća*, Napredak, 2009., br. 3-4, str. 301-319.
  - 3 Vidjeti: V. Boban: *Prof. dr. Ante Vukasović-najplodniji pedagog (u povodu primitka Nagrade „Ivan Filipović“ za životno djelo)*, Fokus, Zagreb, 6. prosinca 2002., str. 50-51.
  - 4 Vidjeti: M. Gabelica: *Prof. dr. Ante Vukasović (uz 60. godinu života i 40. godinu pedagoškog rada)*, Pedagogija, Beograd, 1988., br. 4, str. 413-439., V. Puževski: *Četrdeset godina vjernosti pedagogiji (uz 60 godina života i 40 godina pedagoškog rada prof. dr. Ante Vukasovića)*, Pedagoški rad, Zagreb, 1989., br. 3, str. 365-370., V. Previšić: *Uz šezdeset godina života prof. dr. Ante Vukasovića*, Istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb, 1992., vol. 9, str. 153-158.
  - 5 Spomenimo samo: V. Walle: *Obljetnica dr. Ante Vukasovića. Bibliografija od 1.180 jedinica*, Školske novine, Zagreb, 29. veljače 2000., str. 4.

godine. Tu je i doktorirao 1965. i stjecao znanstveno-nastavna zvanja, obavljao odgovorne dužnosti (npr. pročelnik Odsjeka za pedagogiju, predstojnik Zavoda za pedagogiju, voditelj poslijediplomskoga studija školske pedagogije, pokretač i voditelj studija za pedagoge, direktor Sveučilišnoga centra za pedagošku izobrazbu i istraživanje i mnoge druge). Odgovoran rad i želja za promicanjem i unapređivanjem pedagogije profesoru su donosili i nove obveze kao što su: dužnost direktora znanstveno-istraživačkoga projekta međunarodne važnosti, samostalno vođenje istraživačkih projekata, sudjelovanje na domaćim i međunarodnim skupovima, uređivanje knjiga i časopisa (npr. časopisa *Život i škola*), angažirano i javno djelovanje u društveno-političkome životu, rad u građanskim udrugama (Hrvatski pedagoško-književni zbor, Hrvatsko žrtvoslovno društvo, Hrvatski katolički zbor „Mi“). Utemeljitelj je i prvi predsjednik Društva hrvatsko-slovačkoga prijateljstva.

Autori potom detaljnije pišu o pet značajnih polja djelovanja Ante Vukasovića, a to su znanstvenik-istraživač, pedagoški pisac, odgojitelj odgojitelja, graditelj mostova prijateljstva i publicističko djelovanje.

Prof. dr. sc. Ante Vukasović inicirao je i samostalno vodio dvanaest znanstveno-istraživačkih projekata te ih objavljivao, što znači da izvješća nisu završavala u ladicama, nego su rezultati bili izloženi sudu javnosti te postali bitan važan i nezaobilazan izvor u studiju pedagogije. Navedeni su znanstveno-istraživački projekti vođeni od 1971. godine (Međusobni odnos razine obrazovanja, kvalifikacijske strukture i produktivnosti rada) do 1998. godine (Međunarodno ispitivanje obiteljske odgojne funkcije). Uz to bio je članom istraživačkoga tima u pet znanstveno-istraživačkih projekata.

Analizirajući bogatu bibliografiju autori su objavljene knjige svrstali u jedanaest skupina: Znanstveno-tehnički napredak i njegov utjecaj na odgoj i obrazovanje; Fenomen odgoja, temeljna odgojna područja i metodika odgojne djelatnosti; Zanemarenost odgojne funkcije škole i obitelji, prijeka potreba unapređivanja odgojne djelatnosti i reafirmiranje odgojne funkcije; Fenomen morala, etički sustav vrijednosti, moralna kriza, prijeka potreba duhovne obnove, moralne preobrazbe i reafirmiranja općeljudskih vrijednosti; Djeca, mladež, učenici kao sudionici odgojnoga procesa i problemi njihova razvitka; Pedagoško osposobljavanje i usavršavanje nastavnika kao pretpostavka unapređivanja odgojne djelatnosti; Visokoškolska nastava, potreba njezina unapređivanja i pedagoškog osposobljavanja sveučilišnih nastavnika; Obitelj – temelj života i odgojni čimbenik, podizanje pedagoške kulture roditelja, jačanje odgojne funkcije obitelji i sustavno pripremanje mladeži za kulturu ponašanja, ljubav, brak, obiteljski život, željeno potomstvo i odgovorno roditeljstvo;

Povijest hrvatskoga školstva i pedagogije; Sustav pedagojske znanosti; Građenje mostova hrvatsko-slovačkoga prijateljstva. Autori monografije uvidjeli su na temelju pokazanog interesa da je profesor Ante Vukasović afirmirani i vrijedan hrvatski pedagojski pisac. „Značenje njegove pojave na pedagojskom polju iskazuje se ne samo brojem objavljenih djela, nego i idejama i koncepcijama koje su u njima prezentirane“ (str. 31).

Radni je vijek Ante Vukasovića obilježio odgoj odgojitelja pri čemu je koristio različite oblike i prigode, primjerice tijekom njihova školovanja, stručnoga i pedagoškog usavršavanja, na predavanjima u školama, pedagoškim tribinama i dr. Odgajao je i širio pedagošku kulturu i djelima koja su namijenjena svima koji se bave odgojem.

Profesor Ante Vukasović počeo je surađivati i njegovati prijateljstvo s češkim i slovačkim pedagogima prije 43 godine, što je pokrenulo osnivanje Društva hrvatsko-slovačkog prijateljstva 1993. godine. Ta je suradnja potaknula pisanje djela, omogućila je prijateljstvo s mnogim pedagogima u Češkoj i Slovačkoj, a profesor je uvršten u Pedagošku enciklopediju Slovačke (*Pedagogická Encyklopédia Slovenska*, Bratislava, 1985.), a potom i u jedinstveni češki leksikon *Slovník pedagogů* (2000.). Spomenimo u tom kontekstu da je profesor Vukasović angažirani i priznati svjetski komeniolog. Sudjelovao je na mnogim svjetskim i domaćim znanstvenim skupovima posvećenim Janu Amosu Komenskom.

Autori monografije pišu o publicističkoj djelatnosti profesora Ante Vukasovića koja je dobrim dijelom intenzivirana nakon 1990. godine, posebice nakon što je Hrvatska stekla samostalnost. Angažirano je pisao u mnogim časopisima i listovima (npr. Hrvatska domovina, Glasnik HDZ, Državnost, List mladih „MI“, Školske novine i dr.), prije svega o potpori hrvatskoj slobodi i nezavisnosti, potrebi duhovne obnove, društvenoj i moralnoj preobrazbi hrvatskoga društva, obnovi i zaštiti obitelji, a uz to je objavio i mnogo članaka – znanstveno-popularnih, stručnih, informativnih, novinskih, prikaza i recenzija, osvrti i polemika.

U drugom je poglavlju devet tekstova profesorovih suradnika, kolega i prijatelja pod zajedničkim nazivom *Mjerodavna svjedočenja*. Ti su tekstovi, razumljivo je, emocionalno obojeni, prožeti poštovanjem prema životu, pedagoškom i angažiranim djelovanju profesora Vukasovića.

Prof. dr. sc. Vlatko Previšić opisuje 33 godine rada prof. Vukasovića na Odsjeku za pedagogiju Filozofskoga fakulteta, od dolaska na Odsjek 1960. godine, znanstveno-nastavnoga napredovanja, pedagoškoga djelovanja do bitnih obilježja nastavnoga rada koji je mnogim studentima ostao upečatljiv i poučan.

Profesor Vukasović bio je aktivni član Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora, ali i angažiran u radnim tijelima i stručno-znanstvenim skupovima. O tome, ali i o osobnome prijateljstvu, piše prof. dr. sc. Hrvoje Vrgoč.

Dr. sc. Vladimir Lončarević piše o djelovanju profesora Vukasovića u Hrvatskome katoličkom zboru „MI“ koji je utemeljen 1990. godine. „U svemu tome nikada se nije izgubio u ispraznom deklamatorstvu ili nazdravičarskom patriotizmu, nego je uvijek argumentirao svoja stajališta, unoseći u to ne samo svoje znanje nego i emocije“ (str. 68.). Sjećanja na tu plodnosnu suradnju opisali su i Mato Krajina te don Anđelko Kačunko, dajući pri tome veliku pozornost profesorovoj suradnji s Listom „MI“. Naslovivši svoja sjećanja *Živi priručnik i svjedok*, osobito ističu profesorove osobine: jasni i znanstveno potkrijepljeni stavovi o važnosti odgoja i odgojnome djelovanju te strpljenje u radu s mladima.

Dr. sc. Agneza Szabo ističe profesora Vukasovića kao graditelja mostova prijateljstva, čime je vjerodostojno potvrdio svoje stavove o odgojnome djelovanju i društvenoj angažiranosti.

Slovački kroatist i dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Ján Jankovič, piše o značajnome doprinosu prof. Vukasovića pedagojskoj znanosti u Slovačkoj, hrvatsko-slovačkome prijateljstvu i suradnji – prije svega djelima i informiranjem slovačke pedagoške javnosti o dostignućima hrvatskih pedagoga. Autor zaključuje: „Ako se jednoga dana bude pisala povijest znanstvenih kontakata između naših naroda, poglavlje *Ante Vukasović* zacijelo će biti opširno – no već danas rad profesora Vukasovića možemo smatrati uzorom koji vrijedi slijediti jer dokumentira da, uz tradicionalnu suradnju na polju književnosti i jezikoslovlja, i suradnja u drugim znanstvenim disciplinama može biti produktivna“ (str. 85).

U sljedećem prilogu prof. dr. Jozefa Pšenáka još se detaljnije opisuje profesorov znanstveni rad u Slovačkoj i znanstvena suradnja koja je dala vrijedne rezultate kao što su primjerice gostovanja, sudjelovanja na znanstvenim skupovima, kome-niološkim konferencijama, objavljena djela u Slovačkoj i vođenje međunarodnih znanstvenih projekata. Autor ističe profesorov znanstveni ugled u Slovačkoj.

Prof. dr. sc. Zvonimir Šeparović piše o profesorovim „velikim znanstvenim prinosima viktinologiji odnosno žrtvoslovlju“ (str. 94.), kao znanosti i društvenoj akciji sprječavanja stradanja ljudi. Svojim je djelovanjem (radovi, sudjelovanje na svjetskim i domaćim skupovima viktinologa) snažno povezo pedagogiju i viktinologiju.

Poglavlje završava napisom mr. sc. Ivice Đakovića u kojemu opisuje suradnju i kontakte s profesorom Vukasovićem tijekom studija i mnogim drugim društvenim prilikama i aktivnostima.

Najopsežnije je poglavlje pod nazivom *Bibliografija* u kojoj je zastupljena 1.971 bibliografska jedinica. To je činjenica koja profesora Vukasovića svrstava među najplodnije hrvatske pedagoge.

Bibliografske su jedinice razvrstane u 17 skupina. Profesor Vukasović samostalno je autor 45 knjiga, urednik i suautor 17 knjiga, suautor 21 knjige te urednik 10 knjiga. Dvadeset se bibliografskih jedinica odnosi na suradnju u enciklopedijama. Objavio je 77 znanstvenih rasprava i 28 znanstveno-popularnih i stručnih rasprava u zbornicima. U časopisima i listovima objavio je 553 znanstveno-popularna i stručna članka. Napisao je 142 recenzije, prikaza i osvrti, zatim 125 informativnih članaka, 97 polemika, 7 bibliografskih radova, 44 sažetka i diskusije, 448 novinskih članaka, 165 radijskih emisija i 17 televizijskih emisija.

Ako sažmemo taj bogat opus u tri skupine, tada dobivamo pregled u kojemu je 113 knjiga (od čega je 10 knjiga na stranome jeziku), zatim 1.594 rasprave i članaka na hrvatskome jeziku i 82 na stranome jeziku ili ukupno 1.676 rasprava i članaka, te napokon sudjelovanje u 182 radijske i televizijske emisije (od čega je jedna na stranome jeziku). Suradio je u 77 časopisa u kojima je objavio 496 članaka, te u 54 lista s ukupno 1.056 radova.

Radovi su nastali u razdoblju od 1953. do 2009. godine. Prvi je članak pod nazivom *Još o politehničkom obrazovanju* objavljen 1953. godine u časopisu *Pedagoški rad*, broj 9-10. Prema tome, profesor Vukasović punih 56 godina stvara i objavljuje djela vjeran svojim pedagoškim pogledima i nastojanjima.

Sasvim je razumljivo da objavljeni bogati opus nije bio bez odjeka u domaćoj i stranoj javnosti. Osvrti i reagiranja obuhvaćaju 558 bibliografskih jedinica o radovima profesora Vukasovića. Bibliografske jedinice odnose se na već spomenutu spomen-knjigu iz 1999., 11 članaka i natuknica objavljenih u enciklopedijama i leksikonima, zatim 55 biografsko-bibliografskih članaka, 317 ostalih članaka i 174 recenzije i prikaza njegovih radova.

Ova opsežna i bogato ilustrirana spomen-knjiga završava riječima zahvalnosti profesora Vukasovića, sažetkom na hrvatskom, engleskom, njemačkom, ruskom i slovačkom jeziku te kazalom u kojemu su spomenuta ukupno 424 imena.

Autori su knjige, s jedne strane, imali vrlo složen i odgovoran, a s druge strane izazovan i zahvalan zadatak. Njemu su, u svakom pogledu, uspješno odgovorili. Dobili smo djelo, monografiju, spomen-knjigu u kojoj je opisan život i djelo jednog od najutjecajnijih hrvatskih pedagoga 20. stoljeća. I autori kažu da je djelo Ante Vukasovića izloženo sudu ljudi i vremena. „Posljednju riječ o njemu, kao i uvijek, izreći će naši sljedbenici, nakon određene vremenske distance.“ Njihov je zaključak, s

kojim se možemo složiti, da se već sada može tvrditi da je profesor Vukasović „svojim sveukupnim pedagoškim djelom i djelovanjem dao vrlo vrijedan prinos razvitku naše pedagojske teorije i prakse odgajanja. Njegovo je djelo trajno ugrađeno u povijest hrvatskoga nacionalnog odgoja, školstva i pedagogije“ (str. 49).

Prof. dr. sc. Vladimir Strugar, Bjelovar